

نقش هیجان‌های منفی و سبک‌های دلبستگی در پیش‌بینی اعتیاد به اینترنت

تاریخ دریافت مقاله: ۹۵/۱۱/۲۳ تاریخ پذیرش مقاله: ۹۶/۲/۲۸

گلناز مظاهری نژاد فرد^{۱*}، عبدالله معتمدی^۲، نجمه زیودار^۳، زهره پوراسدی^۴،
ندا شاهواروقی فراهانی^۵

چکیده:

مقدمه: هدف این پژوهش، بررسی نقش پیش‌بینی‌کنندگی هیجان‌های منفی (به شکل مستقیم و غیرمستقیم) و سبک‌های دلبستگی (به شکل مستقیم) در اعتیاد به اینترنت است.

روش: جهت انجام این پژوهش که از نوع توصیفی-همبستگی بود، تعداد ۳۲۰ نفر از دانشجویان با روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. جهت جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه‌های اضطراب، افسردگی و استرس DASS لوی‌باند و لوی‌باند (۱۹۹۵)، سبک‌های دلبستگی کولینز و رید (۱۹۹۰) و اعتیاد به اینترنت یانگ (۱۹۹۸) استفاده شد و این اطلاعات با روش مدل‌یابی معادلات ساختاری مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد، مدل پیشنهادی از برازش خوبی برخوردار بود. با توجه به نتایج حاصله، متغیر هیجان‌های منفی به صورت مستقیم و غیرمستقیم، با میانجی‌گری سبک‌های دلبستگی با اعتیاد به اینترنت رابطه دارد.

نتیجه‌گیری: افرادی که سبک دلبستگی ناایمن دارند بیش از سایر افراد هیجان‌های منفی را تجربه کرده و با استفاده منفی و بیش‌ازحد از اینترنت به‌عنوان یک راهبرد غیرانطباقی جهت خودتنظیمی، بر هیجان‌های منفی و مشکلات ارتباطی برگرفته از دلبستگی ناایمن خود غلبه می‌کنند.

واژه‌های کلیدی: هیجان‌های منفی، سبک‌های دلبستگی، اعتیاد به اینترنت

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی دانشگاه علامه طباطبائی، نویسنده‌ی مسئول:

golnaz_mazaheri@yahoo.com

^۲ دانشیار روان‌شناسی بالینی دانشگاه علامه طباطبائی

^۳ دانشجوی کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی دانشگاه علامه طباطبائی

^۴ دانشجوی کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی دانشگاه علامه طباطبائی

^۵ دانشجوی کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی دانشگاه علامه طباطبائی

The Role of Negative Affects and Attachment Styles in Predicting Internet Addiction

Mazaheri, M.; Moatamedy, A.; Zivdar, N.; Pourasadi, Z.; Shahvaroughi, N.

Abstract:

Introduction: The aim of study was predicting of both negative affects (directly and indirectly) and attachment styles (directly) in internet addiction.

Method: For conducting this descriptive- correlational research, 320 students were selected by convenience sampling method. "Lovibond & Lovibond Anxiety, Depression and Stress, DASS (1995)", "Collins and Read Attachment Styles (1990)" and "Young Internet Addiction (1998)" questionnaires were applied to collect data and these data were analyzed thorough structural equation modeling.

Finding: Findings demonstrated that the proposed model had adequate goodness-of-fit index.

Conclusion: According to obtained findings, negative affects variable is related to internet addiction directly and indirectly, by mediation of attachment styles. As a result, individuals with insecure attachment styles experience negative affects more than others and overcome their own negative affects and communicational problems caused by insecure attachment through the negative and excessive use of internet as an incompatible solution for self- regulation.

Keywords: Negative affects, Attachment styles, Internet addiction

مقدمه

امروزه اینترنت^۱ مسیری سریع و آسان برای دسترسی به اطلاعات و برقراری ارتباط با دیگران را فراهم آورده و به دلیل ماهیت چندرسانه‌ای و تعاملی خود، بخش بزرگی از زندگی انسان امروزی را تحت تأثیر قرار داده است (گونزالز^۲، ۲۰۰۸). پژوهش‌ها نشان می‌دهد که در طول چند سال گذشته، تعداد کاربران آن به‌طور چشمگیری افزایش یافته است (لیانگ، یان، شاو و بیان^۳، ۲۰۱۶). کشور ما نیز به‌عنوان یک کشور در حال توسعه از این قاعده مستثنی نبوده و به گزارش سایت آمار جهانی اینترنت^۴ (۲۰۱۶)، شاهد رشد فزاینده‌ی دسترسی به اینترنت^۵ از ۱۱٪ در سال ۲۰۰۵، به ۶۸٫۵٪ در سال ۲۰۱۶ بوده است. علی‌رغم وجود مزایای

¹ internet

² Gonzalez

³ Liang, Zhou, Yuan, Shao & Bian

^۴ internet World Stats

⁵ internet access

گسترده‌ی اینترنت، متخصصان علوم مختلف، درباره‌ی مسئله‌ی استفاده‌ی مفرط از این فناوری و نوع جدیدی از اعتیاد، به نام «اعتیاد به اینترنت»^۱ یا «استفاده‌ی مشکل‌آفرین از اینترنت»^۲ سخن می‌گویند (گرینفیلد^۳، ۱۹۹۹؛ یانگ و راجرز^۴، ۱۹۹۸). اعتیاد به اینترنت به‌عنوان ناتوانی در کنترل استفاده از اینترنت تعریف شده و یانگ (۱۹۹۹) آن را جزء اختلال‌های کنترل‌تکانه معرفی کرد. ویدیانته و گریفیتس^۵ (۲۰۰۶)، اعتیادهای مرتبط با فناوری را به‌عنوان اعتیادهای رفتاری یا غیرشیمیایی تعریف کرده‌اند که تعامل انسان-ماشین را در بر می‌گیرد (کو و یین^۶، ۲۰۱۲). کو و همکاران نشانه‌های اصلی اعتیاد به اینترنت را شامل استفاده‌ی تکانشی بدون کنترل، استفاده‌ی بیش از میزان موردنظر، ناتوانی در ترک و اختلال در توانایی تصمیم‌گیری توصیف می‌کنند. با در نظر گرفتن این تعاریف و باوجود اینکه اعتیاد به اینترنت اخیراً کانون توجه بسیاری از پژوهش‌ها بوده است، اما هنوز اتفاق نظری در مورد مفهوم‌سازی و معیارهای تشخیصی آن شکل نگرفته است. علاوه بر این، اعتیاد به اینترنت هنوز به‌عنوان یک اختلال روان‌پزشکی مستقل در پنجمین ویراست راهنمای تشخیصی و آماری اختلال‌های روانی در نظر گرفته نشده است (راهنمای تشخیصی و آماری اختلال‌های روانی، ویراست پنجم^۷، ۲۰۱۳)؛ بنابراین، به نظر می‌رسد که پژوهش‌ها و شواهد بیش‌تری لازم است تا بتوان اعتیاد به اینترنت را به‌عنوان یک اختلال اولیه شناسایی کرد (پایز^۸، ۲۰۰۹). به گزارش بولن و هر^۹ (۲۰۰۰) و پیرزاده (۱۳۹۰)، استفاده از اینترنت در میان جوانان و نوجوانان بیشتر از سایر گروه‌های سنی است. باوجود اینکه داده‌های همه‌گیرشناختی موجود در مورد استفاده‌ی مشکل‌آفرین از اینترنت در ایران اندک است (احمدی، ۲۰۱۴)، اما یافته‌های مطالعه‌ی مروری پرو^{۱۰}، شهنازان، میربلوچ زاهی، صالحیان و رسول زاده (۲۰۱۶) بر روی ۳۳ پژوهش در مورد شیوع^{۱۱} اعتیاد به اینترنت، حاکی از آن است که شیوع کلی اعتیاد به اینترنت در میان دانشجویان ایرانی در محدوده‌ی ۵/۷ تا ۶۷/۱ درصد برآورد شده است.

متغیرهای بسیاری می‌توانند بر شیوه‌ی استفاده از اینترنت تأثیر بگذارند. یکی از این عوامل تأثیرگذار بر اعتیاد به اینترنت، سبک‌های دلبستگی^{۱۲} است (کولینز و فنی^{۱۳}، ۲۰۰۴؛ میکولینسر و

³ internet addiction

⁴ problematic internet use

⁷ Greenfield

⁴ Young & Rogers

⁵ Widyanto & Griffiths

⁶ Ko & Yen

⁷ diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fifth Edition, DSM-V

⁸ Pies

⁹ Bullen & Harre

¹⁰ Parv

¹¹ prevalence

¹² attachment styles

¹³ Collins

شیور،^۲ ۲۰۰۳). بالبی^۲، دلبستگی را پیوندی عاطفی می‌داند که در کودکی بین کودک و نماد دلبستگی^۳ (که معمولاً مراقبت‌کننده‌ی اصلی اوست) شکل می‌گیرد. از نظر او دلبستگی در جریان زندگی از مراقبت‌کننده‌ی اصلی به نزدیکان و بعد به گستره‌ی وسیع‌تر انسان‌ها گسترش می‌یابد (شیور، کالینز و کلارک^۴، ۱۹۹۸).

الگوی دلبستگی دارای سه سبک متفاوت ایمن^۵، ناایمن اجتنابی^۶ و مضطرب-دوسوگرا^۷ است (برک^۸، ۲۰۰۷). افراد در نتیجه‌ی تعامل با مادر یا مراقبت‌کننده‌های دوران کودکی خود به انتظارهایی درباره‌ی روابط اجتماعی و تجسم‌هایی از خود در رابطه با افراد مهم زندگی خویش دست می‌یابند که در تمامی مراحل زندگی تعیین‌کننده هستند. این انتظارات و تجسم‌ها تفاوت افراد را در سه زمینه‌ی اصلی نشان می‌دهند: ۱- باورهای افراد درباره‌ی خود و دیگران، ۲- کنش‌های بین فردی و ۳- نظم‌جویی‌های هیجانی و عاطفی. از این رو باید اذعان کرد که در سازه‌های دلبستگی، عنصر هیجانی وجود دارد و به این ترتیب تفاوت‌های شناختی، هیجانی و ارتباطی افراد را می‌توان در چارچوب نخستین سبک‌های دلبستگی آن‌ها بازشناخت (آلدانو^۹ و همکاران ۲۰۱۰، به نقل از طاهری، شاهقلیان و کاشفی، ۱۳۹۳).

مدل‌های معاصر دلبستگی بزرگ‌سالان، به‌طور معمول تفاوت‌های فردی در دلبستگی را به‌صورت پراکندگی در پیوستار دو بعد دلبستگی اضطرابی و دلبستگی اجتنابی در نظر می‌گیرند (برنان^{۱۰} و همکاران، ۱۹۹۸). اضطراب و اجتناب، شیوه‌های متفاوت تجربه و مقابله کردن با ناامنی را بازتاب می‌دهد (میکولینسر^{۱۱} و شیور، ۲۰۰۳). افراد با دلبستگی اضطرابی نگران هستند که شریکشان، در رابطه، آن‌ها را طرد و رها خواهد کرد، یا آن‌ها را در مورد عشق و مراقبت نالایق خواهد دید. در مقابل، افراد با دلبستگی اجتنابی، با نزدیکی و دلبستگی احساس ناراحتی می‌کنند. آن‌ها در مورد دیگران و روابط با آن‌ها به عقاید بدبینانه پناه می‌برند (لوک^{۱۲}، ۲۰۰۸). در پژوهشی در ترکیه، سنورمانچی^{۱۳} و همکاران (۲۰۱۴) گزارش کردند، افراد مبتلا به اعتیاد به اینترنت نسبت به افراد گروه کنترل، نمرات افسردگی بالاتر، دلبستگی اضطرابی شدیدتر و آشفتگی بازاری در عملکرد

¹ Mikulincer & Shaver

² Bowlby

³ attachment figure

⁴ Shaver, Collins & Clark

⁵ Secure

⁶ avoidant

⁷ anxious-ambivalent

⁸ Berk

⁹ Alando

¹⁰ Brennan

¹¹ Mikulincer

¹² Locke

¹³ Şenormancı

خانوادگی داشتند. لین، کو و وو^۱ (۲۰۱۱) نیز در پژوهش خود نشان دادند که اعتیاد به اینترنت با سبک دلبستگی ایمن رابطه‌ی منفی و با سبک دلبستگی نایمن رابطه‌ی مثبت دارد. شین، کیم و جانگ^۲ (۲۰۱۱) در تحقیقی به بررسی رابطه‌ی استفاده مشکل‌زا از اینترنت، مصرف الکل و سبک‌های دلبستگی پرداختند. نتایج به‌دست‌آمده از پژوهش آن‌ها نشان داد سبک‌های دلبستگی اجتنابی و اضطرابی، هراس و افسردگی، استفاده‌ی مشکل‌زا از اینترنت را تبیین می‌کند. افرادی که دلبستگی اضطرابی بالایی دارند، وقتی هیجان‌های منفی را تجربه می‌کنند، بیش‌تر از فیس‌بوک^۳ استفاده کرده و نسبت به اینکه دیگران چگونه آن‌ها را در فیس‌بوک در نظر می‌گیرند، احساس نگرانی می‌کنند. در پژوهش آن‌ها، افراد با دلبستگی اجتنابی زیاد، از فیس‌بوک کمتر استفاده می‌کردند و نگرش‌های مثبت^۴ و پذیرندگی^۵ کم‌تری نسبت به آن داشتند.

یکی دیگر از متغیرهایی که می‌تواند در اعتیاد به اینترنت نقش داشته باشد، هیجان‌های منفی^۶ است. هیجان، معرف داده‌های درونی است که بر انگیزش و به‌تبع آن، بر رفتار و طیفی از فرایندهای شناختی مانند تصمیم‌گیری و توجه اثر می‌گذارد (سیمون^۷، ۱۹۶۷). یکی از ویژگی‌های مهم هیجان‌ها، کیفیت دستوری آن‌هاست؛ چیزی که فریجدا^۸ (۱۹۸۶) آن را مهار پیشین^۹ می‌نامد؛ بدین معنا که هیجان‌ها می‌توانند کاری را که در حال انجام آن هستیم، متوقف و یا باعث انجام کاری شوند. از جمله‌ی این هیجان‌های منفی می‌توان از استرس، اضطراب و افسردگی نام برد که اعتیاد به اینترنت نیز همچون سایر انواع اعتیادها با چنین علائمی همراه است (سامسون و کین^{۱۰}، ۲۰۰۵). افسردگی، حاکی از احساس غمگینی و اندوه شدید است که ممکن است از ناامیدی خفیف تا احساس یأس زیاد نوسان داشته باشد. غم و اندوه، کاهش نیروی درونی، مختل شدن تمرکز، اختلال در خواب و اشتها، دردهای فیزیکی، سردرد و مشکلات گوارشی از علائم افسردگی هستند. عملکرد فرد افسرده در مجموع از نظر فردی و اجتماعی دچار اختلال می‌شود (سیف صفاری و همکاران، ۱۳۹۲؛ به نقل از داداشعلی و رحمتی، ۱۳۹۴). اضطراب حالتی است که با تغییرات شناختی مانند نگرانی و دل‌مشغولی نسبت به رویدادهای آینده، احساس بی‌قراری و تغییرات فیزیولوژیک مانند تعریق و لرزش همراه است (بلاک و هوکز^{۱۱}، ۲۰۰۵). اضطراب تقریباً همواره در کنار افسردگی وجود دارد و تعیین تقدم و تأخر

¹ Lin, Ko & Wo

² Shin, Kim & Jang

³ Facebook

⁴ Positive attitudes

⁵ Receptivity

⁶ Negative affect

⁷ Simon

⁸ Frijda

⁹ Control precedence

¹⁰ Samson & Keen

¹¹ Black & Hawks

این دو اختلال در بیماران دشوار است (بسام پور، ۱۳۸۳؛ به نقل از داداشعلی و رحمتی، ۱۳۹۴). استرس عبارت است از یک نشانگان عمومی انطباقی که ارگانیزم در پاسخ به شرایط محیطی آزردهنده و یا ناشناخته از خود نشان می‌دهد (مرادی پناه، ۱۳۸۴). به نظر می‌رسد هیجان‌های منفی می‌توانند میان استفاده‌ی سالم از اینترنت و استفاده ناسالم که با کاهش هیجان‌های منفی همراه است، افتراق ایجاد کنند (ون و چو،^۱ ۲۰۰۶). پژوهش‌های بسیاری نقش استرس، اضطراب و افسردگی را به‌عنوان هیجان‌های منفی، در اعتیاد به اینترنت، مورد مطالعه قرار داده و همبستگی مثبت و معناداری میان آن‌ها را گزارش کرده‌اند (اکین و اسکندر،^۲ ۲۰۱۱؛ جعفری و فاتحی‌زاده، ۱۳۹۱؛ جون و چویی،^۳ ۲۰۱۵؛ دالبوداک^۴ و همکاران، ۲۰۱۳. همچنین مطالعاتی، گرایش بیشتر افراد افسرده به استفاده‌ی بیش‌ازحد از اینترنت را گزارش می‌دهند (کاپلان،^۵ ۲۰۰۳). علاوه بر این، عواطف منفی و ازجمله‌ی آن‌ها اضطراب و استرس، توان پیش‌بینی گرایش به شایعه را در افراد دارد. درواقع، افراد دارای اضطراب بالا جهت کاهش اضطراب و افزایش حس کنترل بر محیط تمایل بیشتری به پذیرش و انتقال شایعات نشان می‌دهند (سپاه منصور، دلاور و صفاری نیا، ۱۳۹۰) که اینترنت می‌تواند فضای مناسبی برای این تمایل فراهم آورد.

پژوهش حاضر، به بررسی رابطه‌ی میان سه متغیر هیجان‌های منفی به‌عنوان متغیر پیش‌بین، سبک‌های دلبستگی به‌عنوان متغیر میانجی‌گر و اعتیاد به اینترنت به‌عنوان متغیر ملاک پرداخته است. اهمیت انجام این پژوهش در این است که اگرچه این متغیرها به‌صورت جداگانه در پژوهش‌های مرتبط قبلی بررسی شده‌اند، اما تا به حال ارتباط بین این سه متغیر با یکدیگر و در یک مدل مفهومی مورد مطالعه قرار نگرفته و آشکار نیست که با میانجی‌گری یکی از دو متغیر اول بر دیگری، تأثیر معناداری در متغیر سوم یعنی اعتیاد به اینترنت مشاهده می‌شود یا خیر. درواقع، اگر اعتیاد به اینترنت به‌صورت مستقیم توسط هیجان‌های منفی پیش‌بینی شود، تنظیم سطح یا میزان هیجان منفی، به‌عنوان متغیری مهم برای کنترل یا کاهش اعتیاد به اینترنت، باید مدنظر قرار گیرد. همچنین، اگر ارتباط این دو متغیر به‌صورت غیرمستقیم و با واسطه‌گری سبک‌های دلبستگی باشد، اعتیاد به اینترنت می‌تواند از طریق اصلاح هم‌زمان سبک‌های دلبستگی و میزان هیجان‌های منفی کنترل گردد. در نتیجه، این مسئله واضح نیست که آیا هیجان‌های منفی اعتیاد به اینترنت را به شکل مستقیم، غیرمستقیم (با میانجی‌گری سبک‌های دلبستگی) و یا به هر دو صورت، در یک مدل پیش‌بینی می‌کند؟

¹ Wan & Chiou

² Akin & Iskender

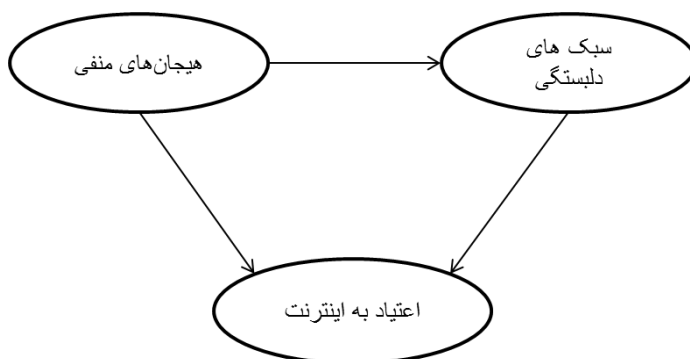
³ Jun & Choi

⁴ Dalbudak

⁵ Caplan

بنابراین، هدف پژوهش حاضر، مطالعه‌ی نقش پیش‌بینی‌کنندگی هیجان‌های منفی (به‌صورت مستقیم و غیرمستقیم) و سبک‌های دلبستگی (به شکل مستقیم) در اعتیاد به اینترنت است. برای انجام این پژوهش، فرضیه‌های زیر در نظر گرفته شد:

- هیجان‌های منفی به‌صورت مستقیم اعتیاد به اینترنت را پیش‌بینی می‌کند.
- هیجان‌های منفی، با میانجی‌گری سبک‌های دلبستگی، اعتیاد به اینترنت را پیش‌بینی می‌کند.
- سبک‌های دلبستگی به‌صورت مستقیم اعتیاد به اینترنت را پیش‌بینی می‌کند.

شکل ۱- مدل مفهومی ارتباط بین متغیرهای هیجان‌های منفی، سبک‌های دلبستگی و اعتیاد به اینترنت

روش

پژوهش حاضر از جمله پژوهش‌های غیرآزمایشی و از نوع توصیفی-همبستگی (توصیفی-مقطعی) است. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات پژوهشی از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری^۱ استفاده شد. جامعه‌ی آماری این پژوهش را کلیه‌ی دانشجویان پردیس (شماره ۱) دانشگاه علامه طباطبائی در سال تحصیلی ۹۴-۹۵ تشکیل دادند که از میان آن‌ها ۳۲۰ نفر (۲۳۰ زن و ۹۰ مرد) با روش نمونه‌گیری در دسترس^۲ به‌عنوان افراد گروه نمونه انتخاب شدند. یکی از مرسوم‌ترین روش‌های تعیین حجم نمونه در این‌گونه مطالعات استناد به مقادیر رایج است. در این‌گونه مطالعات اگر حجم نمونه کم‌تر از ۱۰۰ باشد، به‌عنوان نمونه‌ی کوچک و اگر بین ۱۰۰ تا ۲۰۰ باشد به‌عنوان حجم متوسط و بالاتر از ۲۰۰ به‌عنوان حجم بالا در نظر گرفته می‌شود. حجم‌های نمونه کوچک برای مدل‌های بسیار ساده، حجم متوسط برای مدل‌های غیرپیچیده و حجم‌های

^۱ structural equation modeling

^۲ Convenience sampling method

بالا برای اکثر مدل‌ها مناسب است. همچنین پیشنهاد شده است که حجم نمونه حداقل دو تا سه برابر تعداد پارامترهای مکنون مدل باشد (علوی، ۱۳۸۹). بر پایه‌ی پیشنهاد استیونس^۱ (۱۹۹۶؛ به نقل از هومن، ۱۳۸۴) در نظر گرفتن حداقل پانزده نفر برای هر متغیر اندازه‌گیری شده در مدل معادلات ساختاری منطقی است. افراد نمونه‌ی مطالعه‌ی حاضر، بر اساس سن (۳۵-۱۸) سال و محل تحصیل (پردیس دانشگاه علامه طباطبائی) انتخاب شدند. همه‌ی ۳۲۰ نفر افراد نمونه به‌صورت انفرادی به سه پرسشنامه‌ی موردنیاز پژوهش پاسخ دادند و اطلاعات موردنظر در طول دو ماه جمع‌آوری گردید. علاوه بر راهنمایی‌های لازم که در دستورالعمل پرسشنامه‌ها ارائه شده بود، به شرکت‌کننده‌ها توضیح داده شد که از ذکر نام خود، خودداری نمایند. رضایت آزمودنی‌ها نیز به‌صورت شفاهی اخذ شد. برای جمع‌آوری اطلاعات در مورد متغیرها، ابزارهای زیر انتخاب شدند:

الف) مقیاس افسردگی، اضطراب و استرس (DASS): این مقیاس که توسط لوی‌باند^۲

و لوی‌باند (۱۹۹۵) ساخته شده است، مجموعه‌ای از سه خرده‌مقیاس خودگزارش‌دهی برای ارزیابی حالات عاطفه‌ی منفی در افسردگی، اضطراب و استرس است. هر یک از خرده‌آزمون‌های این مقیاس شامل ۷ ماده بوده (در مجموع ۲۱ ماده) که در آن، فرد باید وضعیت خود در هر نشانه را بر روی یک مقیاس ۴ درجه‌ای مشخص کند. نتایج محاسبه‌ی همبستگی میان عوامل سه‌گانه‌ی این پرسشنامه، حاکی از ضریب همبستگی ۰/۴۸ میان دو عامل افسردگی و استرس، ضریب همبستگی ۰/۵۳ بین اضطراب و استرس و ضریب همبستگی ۰/۲۸ بین اضطراب و افسردگی بود (فتحی‌آشتیانی، ۱۳۸۸). آنتونی^۳ (۱۹۹۸) این مقیاس را مورد تحلیل عاملی قرار دادند که نتایج پژوهش آن‌ها مجدداً حاکی از وجود سه عامل افسردگی، اضطراب و استرس بود. نتایج این پژوهش نشان داد که ۶۸ درصد از واریانس کل مقیاس توسط این سه عامل مورد سنجش قرار می‌گیرد. ارزش ویژه عوامل استرس، افسردگی و اضطراب در پژوهش مذکور به ترتیب برابر ۹/۰۷، ۲/۸۹، ۱/۲۳ و ضریب آلفا برای این سه عامل به ترتیب ۰/۹۷، ۰/۹۲ و ۰/۹۵ بود. همچنین لوی‌باند و لوی‌باند (۱۹۹۵) ضرایب همسانی درونی سه خرده‌مقیاس افسردگی، اضطراب و استرس را به ترتیب ۰/۹۱، ۰/۸۱ و ۰/۸۹ گزارش کرده‌اند. صاحبی، اصغری و سالاری (۱۳۸۴) نیز در ایران در پژوهشی با هدف اعتباریابی این مقیاس در جمعیت ایرانی، اعتبار نسخه‌ی فارسی این مقیاس را به روش تحلیل عاملی و با استفاده از آزمون KMO ۰/۸۶۵ رضایت‌بخش گزارش کرده‌اند. همچنین در پژوهش مذکور، آلفای کرونباخ مقیاس‌های DASS محاسبه شد و این نتایج به دست آمد: مقیاس افسردگی ۰/۷۷، مقیاس اضطراب ۰/۷۹ و مقیاس استرس ۰/۷۸. ضریب آلفای کرونباخ این پرسشنامه در پژوهش حاضر، ۰/۹۸ به دست آمد.

¹ Stevens

² Lovibond

³ Antony

ب) پرسشنامه‌ی دلبستگی کولینز و رید^۱: این پرسشنامه مشتمل بر ۱۸ ماده بوده که از طریق علامت‌گذاری روی یک مقیاس ۵ درجه‌ای (از نوع لیکرت) سنجیده می‌شود. با تحلیل عوامل، سه زیرمقیاس سبک‌های دلبستگی اجتنابی، ایمن و دو سوگرا-اضطرابی مشخص می‌شود. کولینز و رید (۱۹۹۰)، اعتبار زیرمؤلفه‌های این مقیاس را هم از طریق آلفای کرونباخ و هم از روش بازآزمایی پس از دو ماه بازآزمون، بین ۰/۶۹ تا ۰/۷۵ گزارش کرده‌اند. در ایران نیز، پاکدامن (۱۳۸۰)، اعتبار نسخه‌ی فارسی این پرسشنامه را با استفاده از شیوه‌ی بازآزمایی بر روی ۱۰۵ دختر و پسر در شهر تهران، ۰/۹۷ گزارش کرده است. در این پژوهش، ضریب آلفای کرونباخ این پرسشنامه ۰/۹۲ محاسبه شد.

ج) پرسشنامه‌ی استانداردشده‌ی اعتیاد به اینترنت یانگ: این پرسشنامه که توسط کیمبرلی یانگ ساخته شده شامل ۲۱ آیتم (سؤال) است و به روش لیکرت نمره‌گذاری می‌شود. این پرسشنامه ۵ عامل برجستگی، صرف زمان بیش‌ازحد در اینترنت، استفاده از اینترنت جهت کسب آرامش روانی، استفاده‌ی مرضی از چت‌روم و بی‌توجهی به وظایف شخصی و تحصیلی را در بر می‌گیرد. دامنه‌ی نمره‌ی هر فرد در این پرسشنامه بین صفر تا ۸۴ است. حال اگر مجموع نمره‌ی به دست آمده برای هر فرد بالاتر از ۴۴ باشد، نشان‌دهنده‌ی اعتیاد اینترنتی آن شخص خواهد بود (علوی، ۱۳۸۹). در مطالعه‌ی یانگ (۲۰۰۵)، اعتبار درونی پرسشنامه بالاتر از ۰/۹۲ و اعتبار به روش بازآزمایی نیز معنادار گزارش شده است. ویدیانتو^۲ و مک‌موران (۲۰۰۴) نیز در مطالعه‌ی خود با عنوان بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه‌ی اعتیاد به اینترنت یانگ روایی صوری این پرسشنامه را بسیار بالا ذکر کرده‌اند. در مطالعه‌ی علوی (۱۳۸۹) اعتبار نسخه‌ی فارسی این آزمون به روش آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۸ محاسبه شد که نشان‌دهنده‌ی اعتبار بسیار مطلوب آن است. همچنین از طریق تحلیل عوامل، شش عامل برجستگی، استفاده بیش‌ازحد، بی‌توجهی به وظایف شغلی، فقدان کنترل، مشکلات اجتماعی و تأثیر بر عملکرد به دست آمد. در پژوهش حاضر میزان پایایی و ضریب آلفای کرونباخ این پرسشنامه، ۰/۹۴ به دست آمد.

تمام داده‌ها در نرم‌افزار SPSS و LISREL وارد گردید و سپس از آمار توصیفی جهت اندازه‌گیری میانگین و انحراف استاندارد و از آمار استنباطی جهت الگویابی معادلات ساختاری برای بررسی ارتباط بین سه متغیر پژوهش استفاده شد.

¹ Colins & Read

² Widyanto & McMurrin

یافته‌ها

جدول ۱، میانگین، انحراف استاندارد و حداقل و حداکثر نمرات آزمودنی‌ها و جدول ۲ اطلاعات مربوط به نرمال بودن هر یک از متغیرهای پژوهش، شامل هیجان‌های منفی، سبک‌های دلبستگی و اعتیاد به اینترنت را نشان می‌دهد.

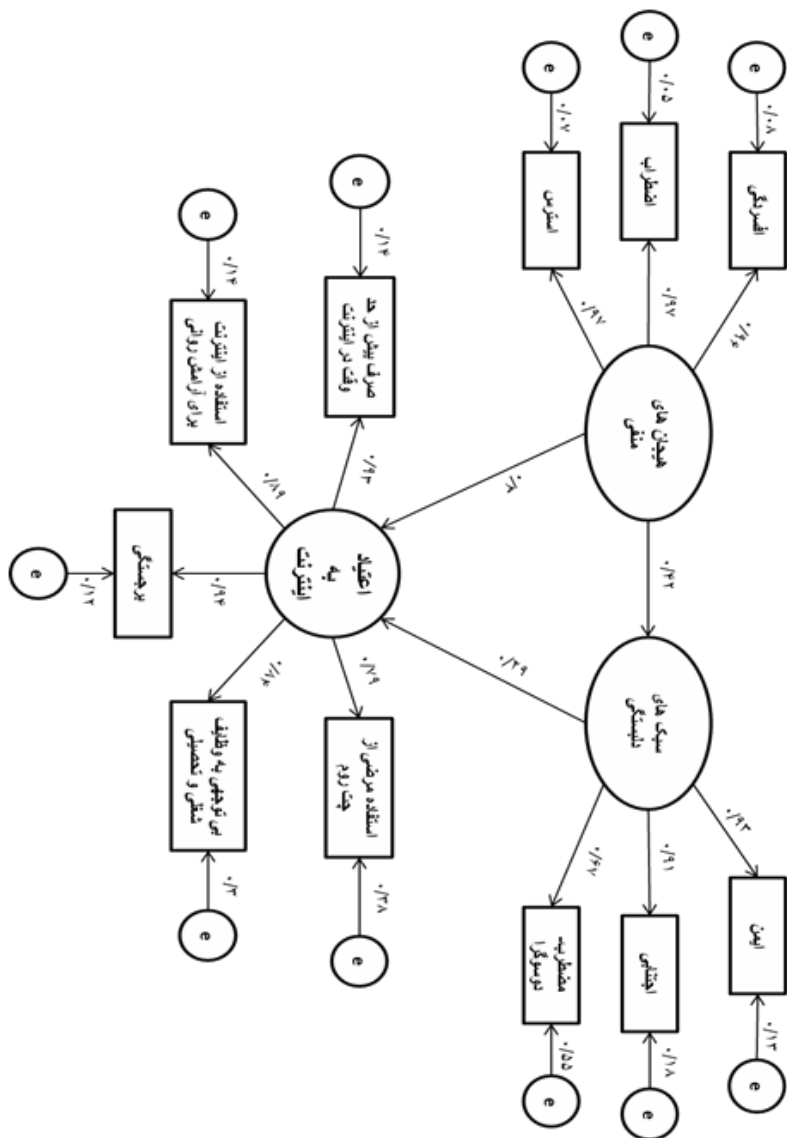
جدول ۱- شاخص‌های توصیفی میانگین، انحراف استاندارد و حداقل و حداکثر نمرات کاربران در عامل‌های هیجان‌های منفی، سبک‌های دلبستگی و اعتیاد به اینترنت.

شاخص‌ها	متغیر	هیجان‌های منفی	سبک‌های دلبستگی	اعتیاد به اینترنت
میانگین	۰/۹۸	۲/۰۷	۱/۳۶	
انحراف استاندارد	۰/۳۰	۰/۲۸	۰/۲۸	
حداقل نمرات	۰/۳۸	۱/۱۷	۰/۷۲	
حداکثر نمرات	۲	۲/۸	۲/۱	

جدول ۲- اطلاعات مربوط به نرمال بودن متغیرهای هیجان‌های منفی، سبک‌های دلبستگی و اعتیاد به اینترنت

متغیر	هیجان‌های منفی	سبک‌های دلبستگی	اعتیاد به اینترنت
آزمون کولموگروف-اسمرینف	۱/۰۹۸	۱/۳۴۷	۱/۰۷۹
سطح معناداری	(P=0.05) ۰/۱۷۹	(P=0.05) ۰/۰۵۳	(P=0.05) ۰/۱۹۵

همان‌طور که در شکل ۲ نشان داده شده است، الگوی مفهومی پیشنهادشده از طریق روش مدل‌یابی معادلات ساختاری بررسی شد. از آن جهت روش مدل‌یابی معادلات ساختاری انتخاب گردید که این روش، مجموعه‌ای از متغیرهای پنهان را با مجموعه‌ای معرف‌ها اندازه‌گیری می‌کند و نیز روابط ساختاری بین متغیرهای پنهان را مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهد.

شکل ۲- مدل پیشنهادی بعد از برازش، برای ارتباط بین متغیرهای هیجان‌های منفی، سبک‌های دلبستگی و اعتیاد به اینترنت

الگوی پیشنهادی، روابط بین هیجان‌های منفی، سبک‌های دلبستگی و اعتیاد به اینترنت را ارزیابی کرد. هر سه متغیر مذکور سازه‌های مکنون مدل پیشنهادی پژوهش حاضر بودند. نتایج نشان داد، تمام نشانگرهای مربوط به سازه‌های مکنون، ضرایب مسیر خوبی دارند: ضریب مسیر متغیر پیش‌بین (هیجان‌های منفی) به متغیر میانجی‌گر (سبک‌های دلبستگی): ۰/۴۲، ضریب مسیر متغیر

پیش‌بین (هیجان‌های منفی) به متغیر ملاک (اعتیاد به اینترنت): $0/3$ و ضریب مسیر متغیر میانجی گر (سبک‌های دلبستگی) به متغیر ملاک (اعتیاد به اینترنت): $0/29$. ترتیب ضرایب در الگو برای هیجان‌های منفی از $0/96$ تا $0/97$ ، سبک‌های دلبستگی $0/67$ تا $0/93$ و اعتیاد به اینترنت $0/79$ تا $0/94$ به‌دست آمد. برای برازش مدل، شاخص‌های (۱) برازش مطلق (شاخص برازندگی یا GFI^۱ و شاخص برازندگی تعدیل‌یافته یا AGFI^۲) و (۲) برازش تطبیقی یا CFI^۳ مورد استفاده قرار گرفتند. مقادیر مربوط به هر یک از شاخص‌های نیکویی برازش مدل پیشنهادی در جدول ۳ و سطوح قابل قبول معیارهای برازش در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول ۳- مقادیر به‌دست‌آمده‌ی شاخص‌های نیکویی برازش مدل پیشنهادی

CFI	AGFI	GFI	شاخص‌های نیکویی برازش مدل
0/96	0/86	0/91	مقادیر به‌دست‌آمده

جدول ۴- سطوح قابل قبول معیارهای برازش

CFI	AGFI	GFI	شاخص‌های نیکویی برازش
$\geq 0/90$	$\geq 0/80$	$\geq 0/90$	سطوح قابل قبول

با توجه به جداول ۳ و ۴، الگو با داده‌ها برازش مناسبی داشته و تمامی ضرایب مسیرها معنا دار است. در این الگو، رابطه‌ی بین هیجان‌های منفی و اعتیاد به اینترنت از طریق سبک‌های دلبستگی میانجی‌گری شد.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج تحلیل داده‌های الگوی برازش یافته نشان داد که هیجان‌های منفی بر اعتیاد به اینترنت اثر مستقیم و غیرمستقیم دارد. این نتیجه که هیجان‌های منفی به‌صورت مستقیم با اعتیاد به اینترنت ارتباط دارد (تأیید فرضیه‌ی اول پژوهش)، با یافته‌های مطالعات اکین و اسکندر (۲۰۱۱)، جون و چویی (۲۰۱۵) و کارلی و همکاران (۲۰۱۳) هماهنگ است. تحقیقاتی که به رابطه‌ی راهبردهای مقابله‌ای و اعتیاد به اینترنت پرداخته‌اند، نشان می‌دهند که اعتیاد به اینترنت با راهبردهای مقابله‌ای هیجان‌محور و اجتنابی رابطه‌ی مثبت دارد (چن و همکاران، ۲۰۰۷). درواقع، افراد با هدف فراموشی مشکلات، به استفاده از اینترنت روی می‌آورند. در نتیجه، به نظر می‌رسد

^۱ Goodness of Fit Index

^۲ Adjusted Goodness of Fit Index

^۳ Comparative Fit Indices

استفاده‌ی منفی از اینترنت می‌تواند به‌عنوان یک راهبرد غیرانطباقی جهت خودتنظیمی شناخته شود که فرد بتواند با استفاده‌ی بیش‌ازحد از آن بر هیجان‌های منفی خود غلبه کند؛ بنابراین، افراد با هیجان‌های منفی برای کاهش سطح استرس، اضطراب، احساس تنهایی و یا فرار از مشکلات میان فردی خود، به‌احتمال بیشتری به استفاده از اینترنت روی می‌آورند. استفاده‌ی بیش‌ازحد از اینترنت، همچنین به علت صرف وقت بسیار، موجب عدم رسیدگی به فعالیت‌ها و وظایف و کاهش ارتباطات فرد می‌شود که همین مسئله نیز به شکل یک رابطه‌ی چرخشی، مجدداً با افزایش اضطراب و حس تنهایی و دیگر هیجان‌های منفی همراه شده که به علت ناکارآمد بودن فرایندهای مقابله‌ای و حل مسئله‌ی نامناسب به استفاده‌ی بیش‌تر از اینترنت منجر می‌گردد.

طبق نتایج حاصل از پژوهش، فرضیه‌های دوم و سوم نیز تأیید شدند؛ به عبارتی، سبک‌های دلبستگی علاوه بر این که به‌طور مستقیم اعتیاد به اینترنت را پیش‌بینی می‌کند، در رابطه‌ی بین متغیرهای هیجان‌های منفی و اعتیاد به اینترنت نیز نقش واسطه‌ای دارد. هماهنگ با یافته‌های مطالعات سنورمانچی و همکاران (۲۰۱۴) و بهشتیان و روزبهانی (۱۳۹۵)، افرادی که سبک دلبستگی ناایمن دارند، بیش‌تر از سایر افراد هیجان‌های منفی همچون اضطراب و افسردگی را تجربه می‌کنند. یکی از راه‌هایی که برای تسکین این هیجان‌ها به‌کار گرفته می‌شود، استفاده از اینترنت است. لذا هرچه شدت این هیجان‌ها بیش‌تر شود، افراد به میزان بیشتری از اینترنت استفاده می‌کنند. علاوه بر این، همان‌طور که پژوهش معیدفر و همکاران (۱۳۸۶) نیز نشان می‌دهد، دلیل دیگری که برای وابستگی این افراد به اینترنت وجود دارد، مشکلاتی است که این گروه در برقراری ارتباط دارند. طبق نظریه‌ی دلبستگی، می‌توان این‌گونه نتیجه گرفت که اشخاص با دلبستگی ناایمن در روابط بین فردی احساس ترس، بی‌اعتمادی و ناامنی می‌کنند. افراد با دلبستگی ایمن با اعتماد به خود و دیگران می‌توانند در ایجاد و حفظ ارتباط نزدیک و صمیمی با دیگران با مهارت و آرامش بیشتری تعامل کنند و همچنین نسبت به تعاملات با دیگران نگرش مثبتی داشته باشند (پاکدامن و خانجانی، ۱۳۹۰). در نتیجه، از سویی هیجان‌های منفی کمتری را تجربه کرده و از سویی دیگر به تعاملات مجازی افراطی و یا گذران وقت به‌تنهایی در فضای اینترنت نمی‌پردازند. افرادی که دلبستگی اضطرابی دارند، در رابطه با طرد و رها شدن توسط دیگران احساس نگرانی می‌کنند، چرا که خود را در روابط اجتماعی نالایق می‌بینند و چون از روابط خود ناراضی‌اند، در نتیجه، اینترنت وسیله‌ای می‌شود برای فرار از زندگی واقعی و ناکامی‌های احتمالی آن. برای این افراد جنبه‌ی اجتماعی اینترنت از اهمیت زیادی برخوردار است، چرا که آن را وسیله‌ای برای جلب توجه، تأیید و کسب اطمینان خاطر می‌دانند. افرادی که دلبستگی اجتنابی دارند نیز به دلیل بی‌اعتمادی مفرط در برقراری روابط مستقیم و اجتناب از آن، به روابط مجازی که عنصر عاطفی آن کم‌تر است، متمایل می‌شوند، زیرا بدین طریق مسئولیت و خطر کم‌تری بر آن‌ها تحمیل می‌شود.

در تفسیر یافته‌ی دیگر، مبنی بر ارتباط غیرمستقیم هیجان‌های منفی با اعتیاد به اینترنت که با میانجی‌گری سبک‌های دلبستگی همراه است، می‌توان به نقش مشکلات ارتباطی اشاره

نمود. دلبستگی ناایمن با تأثیر بر روابط افراد، منجر به بروز هیجان‌های منفی می‌شود که افراد برای کاهش و مقابله با این هیجان‌ها که تجربه‌ی آن‌ها غیرقابل تحمل و دردناک است، به منزله‌ی یک راهکار مقابله‌ای، به استفاده‌ی سوء از اینترنت می‌پردازند. از طرف دیگر فرد مضطرب ممکن است احساس نیاز مفرط به ارتباط پایدار با دیگری، کنترل کردن و ارزیابی میزان در دسترس بودن اطرافیان و ترس از طرد شدن را در بافت روابط مجازی ارضا کند (توکلی، ۱۳۹۳).

پژوهش حاضر محدودیت‌هایی داشته است. این پژوهش در جمعیت دانشجویی و غیربالیینی صورت گرفت و در آن از پرسشنامه‌های خودسنجی به‌عنوان ابزار پژوهش استفاده شد؛ که این امر تعمیم نتایج حاصل به جمعیت عمومی و بالینی را با محدودیت‌هایی مواجه می‌سازد. نکته‌ی دیگر این که روش نمونه‌گیری پژوهش حاضر، نمونه‌گیری در دسترس بوده و این محدودیت نیز تعمیم نتایج به جامعه را با مشکل روبه‌رو خواهد ساخت. از این رو توصیه می‌شود در پژوهش‌های آتی از سایر ابزارهای پژوهشی و روش‌های گردآوری اطلاعات، مانند مصاحبه استفاده گردد و با به‌کارگیری روش نمونه‌گیری تصادفی، قدرت تعمیم‌پذیری این نتایج افزایش داده شود. همچنین، پیشنهاد می‌شود جهت پیشگیری و کنترل اعتیاد به اینترنت با تدوین برنامه‌هایی مبتنی بر نظریه‌ی دلبستگی در راستای کاهش و درمان هیجان‌های منفی اقداماتی آموزشی و بالینی صورت گیرد. در واقع، به این دلیل که معمولاً عملکرد مختل خانوادگی و سبک‌های دلبستگی ناایمن در ایجاد اعتیاد به اینترنت دخیل هستند، استفاده از رویکردهای درمانی تلفیقی و واردکردن اعضای خانواده در درمان اعتیاد به اینترنت افراد مبتلا ضروری خواهد بود. همچنین، مسئولین و برنامه‌ریزان آموزشی می‌توانند به‌منظور آگاه‌سازی افراد از رشد فزاینده‌ی اعتیاد به اینترنت و ارتباط آن با هیجان‌های منفی، به برگزاری کارگاه‌هایی برای دانشجویان اقدام کرده و طی جلساتی به معرفی مزایا و روش‌های استفاده‌ی صحیح از این فناوری از یک سو و از سوی دیگر، پیامدهای استفاده‌ی ناسالم از آن و مکانیسم‌های بیمارگون زیربنایی ایجادکننده‌ی این پدیده پرداخته و سرانجام راهکارهای پیشگیرانه و اصلاحی را به شرکت‌کنندگان این برنامه‌ها پیشنهاد دهند. علاوه بر این، ارائه‌ی روش‌ها و برنامه‌های جایگزین و سالم‌تر برای اوقات فراغت جوانان و نوجوانان - به‌عنوان افرادی که بیش‌ترین میزان استفاده از اینترنت را دارند - می‌تواند به‌عنوان یک گزینه‌ی مداخلاتی مدنظر قرار گرفته تا بدین‌وسیله نیازهای هیجانی آن‌ها به شکل قابل‌قبول و مثبتی برآورده و همچنین کارکرد کاهنده‌ی هیجان‌های منفی را داشته باشند.

منابع

بهشتیان، محمد؛ و روزبهانی، مرتضی. (۱۳۹۵). پیش‌بینی اضطراب اجتماعی بر اساس سبک دلبستگی و نیازهای بنیادین روان‌شناختی. پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی، ۶(۲۴)، ۳۴-۱۷.

- پاکدامن، شهلا؛ و خانجانی، مهدی. (۱۳۹۰). نقش فرزندپروری ادراک‌شده در رابطه بین سبک‌های دلبستگی و جمع‌گرایی در دانشجویان. پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی، (۴)، ۱۰۲-۸۱.
- پاکدامن، شهلا. (۱۳۸۰). بررسی ارتباط سبک دلبستگی و جامعه‌طلبی در نوجوان. [رساله‌ی دکتری روان‌شناسی]، دانشگاه تهران.
- پیرزاده، آسیه. (۱۳۹۰). بررسی ارتباط سلامت عمومی با اعتیاد به اینترنت در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی اصفهان. مجله تحقیقات نظام سلامت، (۱)، ۵۷-۸، ۵۲.
- توکلی، نازی؛ جمهری، فرهاد؛ و فرخی، نورعلی. (۱۳۹۳). رابطه سبک‌های دلبستگی و ترس از ارزیابی منفی با اعتیاد به اینترنت دانشجویان. فصلنامه فن‌آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، (۲)، ۶۱-۷۷، ۵.
- جعفری، نسیم؛ و فاتحی‌زاده، مریم. (۱۳۹۱). بررسی رابطه بین اعتیاد به اینترنت با افسردگی، اضطراب و هراس اجتماعی در دانشجویان دانشگاه اصفهان. مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی کردستان، (۴)، ۱۷، ۹-۱.
- داداشعلی، سمیه؛ و رحمتی، صمد. (۱۳۹۴). اثربخشی تمرین‌های ذهن‌آگاهی ساهاچایوگا بر افسردگی، اضطراب و استرس زنان. فصلنامه پژوهش در سلامت روان‌شناختی، (۳)، ۹۳-۶۴، ۵۵.
- سپاه منصور، مزگان؛ دلاور، علی؛ و صفاری‌نیا، مجید. (۱۳۹۰). پیش‌بینی نگرش به شایعه از طریق ویژگی‌های شخصیتی، عواطف مثبت و منفی و بهزیستی روان‌شناختی. پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی، (۲)، ۱۲۲-۱۰۶، ۱.
- صاحبی، علی؛ اصغری، محمدجواد؛ و سالاری، راضیه سادات. (۱۳۸۴). اعتباریابی مقیاس افسردگی، اضطراب و تنیدگی آزمون (DASS-21) برای جمعیت بالینی. روان‌شناسی تحولی (روانشناسان ایرانی)، (۴)، ۳۱۲-۲۹۹، ۱.
- طاهری، فاطمه؛ شاهقلیان، مهناز؛ و کاشفی‌نیشابوری، جهانگیر. (۱۳۹۳). رابطه سبک‌های دلبستگی و دوسوگرایی در ابراز هیجان با ناگویی هیجانی. فصلنامه پژوهش در سلامت روان‌شناختی، (۱)، ۴۰-۳۱، ۸.
- طیوری، امیر؛ میری، محمدرضا؛ بهشتی، داود؛ یاری، الهه؛ خدابخشی، حوریه؛ و عنابی سراب، غلامرضا. (۱۳۹۳). بررسی شیوع اعتیاد به اینترنت و ارتباط آن با اضطراب، استرس و افسردگی در دانش‌آموزان متوسطه شهر بیرجند در سال ۱۳۹۳. مجله علمی دانشگاه علوم بهزیستی بیرجند، (۱)، ۶۷-۷۵، ۲۲.
- علوی، سلمان. (۱۳۸۹). پرسشنامه اعتیاد به اینترنت یانگ. تهران: موسسه تحقیقات علوم رفتاری شناختی سینا (روان‌تجهیز).
- علوی، سید سلمان؛ اسلامی، مهدی؛ مرآئی، محمدرضا؛ نجفی، مصطفی؛ جنتی‌فرد، فرشته؛ و رضاپور، حسین. (۱۳۸۹). ویژگی‌های روان‌سنجی آزمون اعتیاد به اینترنت یانگ. مجله علوم رفتاری، (۳)، ۱۸۹-۱۸۳، ۴.

علوی، سید سلمان.؛ مرآتی، محمدرضا.؛ جنتی فرد، فرشته.؛ اسلامی، مهدی؛ و حقیقی، محمد. (۱۳۸۹). بررسی ارتباط علائم روان‌پزشکی با اعتیاد به اینترنت در دانشجویان دانشگاه‌های شهر اصفهان. *مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی و درمانی همدان*، ۱۷(۲)، ۶۵-۵۷. فتحی آشتیانی، علی. (۱۳۸۸). آزمون‌های روان‌شناختی؛ ارزیابی شخصیت و سلامت روانی. تهران: انتشارات بعثت.

فرهادی نیا، مسعود؛ ملک‌شاهی، فریده؛ جلیوند، مایا؛ فروغی، سعید؛ و رضائی، سیمین. (۱۳۹۴). بررسی ارتباط بین اعتیاد به اینترنت و سلامت عمومی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی لرستان در سال ۱۳۹۲. *فصلنامه علمی - پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی لرستان*، ۱۷(۴)، ۷۴-۶۲. مرادی‌پناه، ف. (۱۳۸۴). تأثیر موسیقی آرام بر اضطراب، استرس و افسردگی در بیماران مبتلا به مشکلات قلبی. [پایان‌نامه کارشناسی ارشد]، دانشگاه تربیت مدرس.

معیدفرد، سعید؛ و حبیب پورکتابی، کرم. (۱۳۸۶). مطالعه پدیده استفاده اعتیادی از اینترنت در بین نوجوانان و جوانان شهر تهران. *نشریه جهانی رسانه*، ۲(۲)، ۲۴-۱۸. میرزائیان، بهرام؛ باعزت، فرشته؛ و خاکپور، نعیمه. (۱۳۹۰). اعتیاد به اینترنت در بین دانشجویان و تأثیر آن بر سلامت روان. *فصلنامه فن‌آوری‌اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی*، ۲(۱)، ۱۶۰-۱۴۱.

ناستی زاده، ناصر. (۱۳۸۹). بررسی ارتباط سلامت عمومی با اعتیاد به اینترنت. *مجله طبیب شرق*، ۱۱(۱)، ۶۳-۵۷.

هومن، حیدرعلی. (۱۳۸۴). مدل یابی معادلات ساختاری با کاربرد نرم‌افزار لیزرل. تهران: سمت.

Ahmadi, KH. (2014). Internet Addiction among Iranian Adolescents: a Nationwide Study, *Acta Medica Iranica*, 52(6), 467-472.

Akin, A., & Iskender, M. (2011). Internet Addiction and Depression, Anxiety and Stress. *International Online Journal of Educational Science*, 3(1), 138-148.

American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fifth Edition*. Arlington, VA: American Psychiatric Press Inc.

Antony, MM., Bieling, PJ., Cox, BJ., Enns, MW., & Swinson, RP. (1998). Psychometric properties of the 42-item and 21-item versions of the Depression Anxiety and Stress scales in clinical groups and community sample. *Psychological Assessment*, 10 (2), 176-181.

Berk, L. E. (2007). *Development through the lifespan*, fourth edition. Boston: Allyn & Bacon.

Black, J., & Hawks, J. (2005). *Medical-surgical nursing: management for positive outcomes*. 8th ed. New York: Saunders.

Brennan, K. A., Clark, C. L., & Shaver, P. R. (1998). Self-report measurement of adult attachment. An integrative overview. In J. A. Simpson & W.S. Roles (Eds.). New York: Guilford.

Bullen, P., & Harre, N. (2000) The internet its effects on fatty and implication for adolescents. Auckland: University of Auckland, November.

Cao, F., Su, L., Lin, T., & Gao, X. (2007). The Relationship between impulsivity and Internet addiction in a sample of Chinese adolescents. *Eur Psychiatry*, 22, 466-471.

Caplan, S. E. (2003). Preference for online social interaction: A theory of problematic internet use and psychosocial well-being. *Communication Research*, 30, 625-648.

Carli, V., Durkee, T., Wasserman, D., Hadlaczky, G., Despalins, R., Kramarz, E., Wasserman, C., Sarchiapone, M., Hoven, C.W., Brunner, R., & Kaess M. (2013). The association between pathological Internet use and comorbid psychopathology: a systematic review. *Psychopathology*, 46, 1- 13.

Chen, P., Liu, S., & Luo, L. (2007). A study on the psychological health of internet addiction disorder of college students. *Chinese Journal of Clinical Psychology*, 15, 40-42.

Collins, N.L., & Read, S.J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(4), 644-663.

Collins, N.L., & Feeney, B.C. (2004). Working models of attachment shape perception of social support: Evidence from experimental and observation studies. *Journal of Personality and Social Psychology*, 87, 363- 383.

Dalbudak, E., Cuneyt Evren, C., Aldemir, S., Coskun, K.S., Ugurlu, H., & Yildirim, F.G. (2013). Relationship of Internet Addiction Severity with Depression, Anxiety, and Alexithymia, Temperament and Character in University Students. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 16(4), 272-278.

Frijda, N. H. (1986). *The emotions*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Fu, K. W., Chan, W.S.C., Wong, P.W.C., & Yip, P. S. F. (2010). Internet addiction: prevalence, discriminant validity and correlates among adolescents in Hong Kong. *British Journal of Psychiatry*, 196, 486- 492.

Gonzalez, N. A. (2008). Internet addiction disorder and its relation to impulse control. [MA. Dissertation]. USA: Texas University, College of Psychology, 6-25.

Greenfield, D.N. (1999). *Virtual addiction: Sometimes new technology can create new problems*. New York: The Center for Internet Studies.

Henaro, C., Flores, N., Gomez-Vela, M., Gonzalez, Gil F., & Caballo, C. (2007). Problematic internet and cellphone use: Psychological, behavioral and health correlates. *Addic Res Ther*, 15(3), 309-320.

Huang, R.L., Lu, Z., Liu, J.M., You, M., Pan, Z.Q., Wei, Z., He, Q., & Wang, Z.Z. (2009). Features and predictors of problematic internet use in Chinese college students. *Behavior & Information Technology*, 28(5), 485-490.

Internet World Stats. (2016). (Accessed in June 2016, at <http://www.internetworldstats.com/middle.htm#fir>)

Jee, H., Su, Y.K. & Soojeong, C.B. (2007). Depression and internet addiction in adolescents. *Psychology*, 40, 424-430.

Ju, S. (2011). Verification of mediation effects and moderation of resilience in relations between stress caused by study and parents that adolescents perceive and internet addiction. *Korean Journal of Adolescence*, 11, 61-83.

Jun, S. & Choi, E. (2015). Academic stress and Internet addiction from general strain theory framework. *Computers in Human Behavior*, 49, 282-287.

Keum, S.J, Seon, Y.H. & Ja, Y.C. (2008). Internet addiction and psychiatric symptoms among Korean adolescents. *J School Health*, 78, 165-171.

Ko, C.H, Yen, J.Y, Yen, C.F. (2012). The association between Internet addiction and psychiatric disorder: a review of the literature. *European Psychiatry*, 27, 1-8.

Ko, C. H., Yen, J. Y., Yen, C. F., Chen, C. S., & Wang, S. Y. (2008). The association between Internet addiction and belief of frustration intolerance: the gender difference. *Cyberpsychology & Behavior*, 11(3), 273-278.

Ko, C.H., Yen, J.Y., Chen, C.S., Chen, C.C. & Yen, C.F. (2008). Psychiatric comorbidity of internet addiction in college students: an interview study. *CNS Spectr*, 13(2), 147-153.

Kubey, R. W., Lavin, M. J., & Barrows, J. R. (2001). Internet use and collegiate academic performance decrements: Early findings. *Journal of Communication*, 51, 366-382.

Lam, L. T., Peng, Z. W., Mai, J. C., & Jing, J. (2009). Factors associated with Internet addiction among adolescents. *Cyberpsychology & Behavior*, 12, 551-555.

Li, D. P., Zhang, W., Li, X. A., Zhen, S. J., & Wang, Y. H. (2010). Stressful life events and problematic Internet use by adolescent females and males: A mediated moderation model. *Computers in Human Behavior*, 26, 1199-1207.

Li, H., Wang, J., & Wang, L. (2009). A survey on the generalized problematic Internet use in Chinese college students and its relations to stressful life events and coping style. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 7, 333-346.

Liang, L., Zhou, D., Yuan, C., Shao, A., & Bian, Y. (2016). Gender differences in the relationship between internet addiction and depression: A cross-lagged study in Chinese adolescents. *Computers in Human Behavior*, 63, 463-470.

Lin, M.P., Ko, H.C., & Wu, J.Y. (2011). Prevalence and psychosocial risk factors associated with Internet addiction in a nationally representative sample of college students in Taiwan. *Cyberpsychology Behavior and Social Networking*, 8(2), 230-247.

Locke, K. D. (2008). Attachment styles and interpersonal approach and avoidance goals in everyday couple interactions. *Personal Relationships*, 15, 359-374.

Lovibond, P.F., & Lovibond, S.H. (1995). The structure of negative emotional states: comparison of the depression anxiety stress scales (DASS) with the beck depression and anxiety inventories. *Behave Res Ther.* 33(3), 335-343.

Marcantonio, M.S., Benjamin, L., Ana, V.N., & Giovanni, B.M. (2008). The role of metacognitions in problematic Internet use. *Comput Hum Behav*, 24(5), 2325-2335.

Mikulincer, M., & Shaver, P.R. (2003). The attachment behavioral system in adulthood: Activation, psychodynamics, and interpersonal process. In M.P Zanna (Ed.). *Advances in experimental social psychology*, 35, 53- 152.

Morrison, C. M., & Gore, H. (2010). The Relationship between Excessive internet use and Depression: A questionnaire-based study of 1.319 Young People and Adults. *Psychopathology*, 43, 121-126.

MSIP (Ministry of Science, ICT and Future Planning) (2013). Internet addiction survey 2012. <<http://www.korea.kr/archive/expDocView.do?docId=34071>> Retrieved 05.04.14.

Oldmeadow, J. A., Quinn, S., & Kowert, R. (2013). Attachment style, social skills, and facebook use among adults. *Computers in Human Behavior*, 29, 1142-1149.

Ozturk, F.O., Ekinci, M., Ozturk, O. & Canan, F. (2013). The relationship of affective temperament and emotional-behavioral difficulties to internet addiction in Turkish teenagers. *European Psychiatry*, 28(1), 1-6.

Parv, D., Shahnavazi, A., Mirbalouchzahi, A., Salehian, T., & Rasoulizadeh, A. (2016). Studying the prevalence of the internet addiction in Iranian students: a review study. *the social sciences*, 11 (9), 2085-2089.

Pies, R. (2009). Should DSM-V designate “internet addiction” a mental disorder? *Psychiatry (Edgmont)*, 6, 31–37.

Samson, J. & Keen, B. (2005). Internet Addiction. Retrieved from <http://www.islamonline.net/English/Science/2005/11/article04.shtml>.

Selfhout, M.H., Branje, S.J., Delsing, M., ter Bogt, T.F. & Meeus, W.H. (2009). Different types of Internet use, depression, and social anxiety: the role of perceived friendship quality. *Journal of Adolescence*, 32, 819–833.

Şenormancı, Ö., Şenormancı, G., Güçlü, O., & Konkan, R. (2014). Attachment and family functioning in patients with internet addiction. *General Hospital Psychiatry*, 36, 203-207.

Shapira, N.A., Goldsmith, T.D., Keck, P.E Jr, Khosla, U.M., & McElroy, S.L. (2000). Psychiatric features of individuals with problematic internet use. *J Affect Disord*, 57(1-3), 267-72.

Shaver, P. R., Collins, N., & Clark, C. L. (1998). Attachment styles and internal working models of self and relationship partner. In G. O. Fletcher & J. Fitness (Eds.). *Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum*.

Shin, S. E., Kim, N. S. & Jang, E. Y. (2011). Comparison of problematic internet and alcohol use and attachment styles among industrial workers in Korea. *CyberPsychology Behavior and Social Networking*, 14(11), 665-672.

Simon, H.A., (1967). motivational and emotional controls of cognition. *psychological review*, 74(1), 29-39.

Velezmore, R., Lacefield, K., & Roberti, J. W. (2010). Perceived stress, sensation seeking, and college students' abuse of the Internet. *Computers in Human Behavior*, 26, 1526–1530.

Wan, C. S., & Chiou, W. B. (2006). Psychological motives and online games addiction: A test of flow theory and humanistic needs theory for Taiwanese adolescents. *Cyber Psychology and Behavior*, 9, 317–324.

Widyanto, L., & Murran, M. (2004). The psychometric properties of the internet addiction test. *Cyberpsychol Behav*, 7(4), 443-50.

Widyanto, L. & Griffiths, M. (2006). Internet addiction: A critical review. *Int J Ment Health Addict*, 4, 31- 51.

Yan, W., Li, Y. & Sui, N. (2014). The Relationship between Recent Stressful Life Events, Personality Traits, Perceived Family Functioning and Internet Addiction among College Students. *Stress Health*, 30(1), 3-11.

Yang, C. K., Choe, B. M., Baity, M., Lee, J. H. & Cho, J. S. (2005). SCL-90-R and 16PF profiles of senior high school students with excessive Internet use. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 50 (7), 407-414.

Yen, J., Ko, C., & Yen, C. (2008). Psychiatric symptoms in adolescents with internet addiction: Comparison with substance use. *Psychiatr Clin Neurosci*, 62, 9-16.

Yen, J. Y., Yen, C. F., Chen, C. C., Chen, S. H., & Ko, C. H. (2007). Family factors of Internet addiction and substance use experience in Taiwanese adolescents. *Cyberpsychology & Behavior*, 10, 323-329.

Yen, J., Ko, C., Yen, C., Wu, H., & Yang, M. (2007). The comorbid psychiatric symptoms of Internet addiction: attention deficit and hyperactivity disorder (ADHD), depression, social phobia, and hostility. *J Adolesc Health*, 41(1), 93-98.

Young, K.S., & Rogers, RC. (1998). The relationship between depression and Internet addiction. *Cyber psychol Behav*, 1, 25-8.

Young, K. S. (1999). The evaluation and treatment of internet addiction. In, 17. *Innovations in clinical practice: A sourcebook*, 19-31.